VERBELE *DICENDI* „RECIPROCE" DIN LIMBA ROMÂNĂ: ASPECTE SEMANTICE ȘI SINTACTICE

IULIA BARBU-COMAROMI[1]

Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", Bucureşti

RECIPROCAL VERBS OF SAYING IN ROMANIAN:
SEMANTIC AND SYNTACTIC ASPECTS

Abstract

In this paper we focus on the verbs of saying in contemporary Romanian denoting conversation (symmetric verbal communication) between two or more speakers (e.g. *a conversa*, *a dialoga*, *a discuta* 'to discuss, to conversate', *a negocia* 'to negotiate', *a flecări*

[1] **Iulia Barbu-Comaromi** este, din 2003 până în prezent, cercetător științific la Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", inițial în cadrul Sectorului de Romanistică, ulterior în cadrul Sectorului de Etimologie și Lexicografie. În prezent, colaborează la redactarea *Dicționarului etimologic al limbii române* (DELR). Având la bază o formație clasicistă, principale domenii de interes ale sale sunt: istoria limbii române, limba latină, etimologia, semantica, lexicografia. Una dintre preocupările mai vechi ale autoarei este cercetarea din diverse perspective a câmpului lexico-semantic al verbelor *dicendi* din limba română și, tangențial, din alte limbi. Rezultatele cercetării sunt cuprinse în două cărți de autor: *Verba dicendi, de la latină la limbile romanice: probleme semantice* (2013), *Verbele dicendi în limba română: aspecte etimologice, semantice și sintactice* (2014), precum și în diverse articole, între care: „Verbe dicendi moștenite din latină: comparație cu principalele limbi romanice" (în *Studii și cercetări lingvistice*, LIX, 2, 2008), „Verbele dicendi contextual-figurate din limba română, derivate de la onomatopee" (în *Limba română*, LVII, 4, 2008), „*Verba dicendi* din limba română care nu admit discurs citant: dificultăți de interpretare" (în *Modernitate şi interdisciplinaritate în cercetarea lingvistică. Omagiu doamnei profesor Liliana Ionescu-Ruxăndoiu*, 2012), „*Verba dicendi* din limba latină: o propunere de clasificare semantică" (în *Studii și cercetări lingvistice*, LXIV, 1, 2013), „*Verba dicendi* care desemnează intensitatea vocii, în latină şi în română" (în *Analele Universității din București. Limba și literatura română*, LXII, 2013); e-mail: iulia.barbu@gmail.com.

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

'to chatter'). There are differences between these verbs regarding their syntactic patterns, the grammatical voice, the register of usage (formal *vs* informal) and the functional styles they are specific to (belles-lettres, journalistic or publicistic, scientific, and official style). A special type of writing is memoir, which resembles both belles-lettres and journalistic style. Important lexical semantic subclasses are well represented by conversational verbs expressing 'chatting', 'small talk' (e.g. *a bârfi* 'to chatter, to gossip', *a cleveti*, *a pălăvrăgi*, *a sporovăi*, *a trăncăni* 'to chatter, to blather') and verbs denoting conflictive conversation (e.g. *a se bălăcări*, *a se bești*, *a se ciondăni*, *a se ciorovăi*, *a s e ocărî*, *a se răți*, *a se stropși*), specific to colloquial register, especially with pejorative use.

Keywords: *verba dicendi*; *conversation*; *formal/informal* (*register*); *functional styles*.

1. Preliminarii

Verbele dicendi se constituie într-o clasă foarte eterogenă din punct de vedere semantic și sintactic, care poate fi studiată din diverse perspective. Ne vom ocupa, în cele ce urmează, de o subclasă a acestor verbe, așa-numitele verbe „dialogale" sau „de conversație", care desemnează comunicarea verbală între două sau mai multe persoane, cu schimb reciproc de replici, simultan sau alternativ. Reprezentantele acestei subclase care desemnează schimbul de replici în forma sa neutră sunt verbele *a conversa, a dialoga* și *a vorbi* (*cu*). În studiile de specialitate, acestea sunt tratate tangențial, în discuții despre clasificări ale verbelor *dicendi*. N. Villa (1984: 187) le numește verbe „reciproce" sau „simetrice"[2], iar M. Martínez Vázquez (2005: 85) le include în categoria mai largă a verbelor care desemnează un transfer comunicativ (*communicative transfer verbs*)[3]: *anunciar, comunicar, conversar, decir, declarar, divulgar, hablar, transmitir* etc. A.-V. Prelipcean (2015: 67) descrie, din punctul de vedere al valorilor aspectuale, verbele care desemnează conversația ca fiind verbe durative (*a conversa*, *a discuta*, *a dialoga*, *a bârfi*, *a dezbate*, *a delibera*, *a negocia*, *a flecări* etc.), formând o subclasă a imperfectivelor, alături de retrospective – *a rememora* – și prospective – *a prezice*[4]. Aceeași autoare

[2] Autoarea face o analiză a clasei verba dicendi din limba italiană; exemple de verbe „simetrice": it. *discutere* „a discuta", *chiacchierare* „a pălăvrăgi", *parlare* „a vorbi".

[3] Într-o analiză a construcțiilor folosite pentru a reda acte verbale în engleză și în spaniolă.

[4] Verbelor imperfective li se opun cele perfective (incoative: *a izbucni*; rezultative: *a convinge*; reiterative și frecventative: *a relua*, *a repeta*; terminative: *a concluziona*).

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

(2015: 71) include *reciprocitatea* într-o listă de seme considerate relevante într-o încercare de analiză componențială (alături de componenta vorbirii, informația transmisă, atitudinea afectiv-emotivă și altele).

În analiza întreprinsă, am avut în vedere atât palierul literar al limbii române actuale, cât și registrul familiar și/sau popular. Pentru clarificarea sensurilor și a uzului verbelor, am consultat o serie de lucrări lexicografice, dintre care menționăm DA/DLR, SDLR, DLRLC, DEX, MDA. Ne-am îndreptat atenția asupra unităților lexicale verbale, fără a urmări corespondentele acestora la nivel perifrastic sau locuțional. Scopul principal al cercetării noastre a fost identificarea unor particularități care țin de subclasa analizată: trăsături semantice comune și distinctive, posibilități combinatorii, distribuția diastratică, aspecte care le apropie sau le diferențiază de alte subclase etc.

2. Locul verbelor de conversație în ansamblul verbelor *dicendi* și parametrii de delimitare

În ansamblul clasei verbelor *dicendi*, verbele de dialog alcătuiesc o subclasă importantă și variată sub diferite aspecte. Dacă, din perspectivă exclusiv semantică, independent de capacitatea de a admite discurs raportat, verbele *dicendi* desemnează o activitate de *enunțare orală* (denominator semantic comun), verbele de conversație se delimitează într-o subclasă subordonată, în raport cu doi parametri: ***reciprocitatea***, parametru definitoriu, care presupune schimbul de mesaje orale între doi sau mai mulți interlocutori, și caracterul ***durativ*** al comunicării[5]; ca parametri semantici secundari pot apărea: atitudinea interlocutorilor, scopul precis al comunicării (cu referire, de obicei, la încheierea unui act, a unei convenții sau la scăderea unui preț), caracterul fatic al comunicării[6].

Prin diverse mijloace (gramaticale, lexicale, semantice: atașarea pronumelui reflexiv și/sau a unei construcții de reciprocitate, folosirea

[5] Verbele reciproce desemnează enunțarea orală a mai multe replici (în momente diferite, mai rar în același timp) de către vorbitori diferiți, ceea ce presupune o extindere a cadrului temporal, făcând posibilă manifestarea acestui tip de comunicare.

[6] În reprezentare semică, [+ reciproc], [+ durativ] sunt trăsături semantice definitorii, iar cele secundare, suplimentare, pot fi: [+/- cooperare], [+/- finalitate determinată], [+/- fatic] etc.

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

figurată a unor verbe intranzitive al căror sens de bază nu face referire la comunicarea verbală: *a se ciocni*, *a se împunge*, *a se înțepa*, *a meliția*, *a toca*, *a-și trânti...*), seria verbelor de conversație se distinge prin permisivitate, îmbogățindu-se astfel cu numeroase verbe provenite din alte subclase *dicendi*: *a se plânge unul altuia*, *a se felicita reciproc / între ei*, *a urla unul la altul*, *a-și mărturisi reciproc...*, *a-și ordona una alteia* etc.

Delimitând verbele de conversație în funcție de atitudinea participanților la comunicare și de relația dintre aceștia, reflectată în comunicarea verbală, putem distinge între conversația ***formală***, ***neutră*** și ***familiară***. La nivel lexical, fiecare dintre aceste tipuri de conversație se raportează la dualitatea pozitiv/negativ ilustrată de interacțiunea verbală; pe de o parte, există conversație ***cooperantă***, bazată pe un schimb de replici politicos, amical sau conciliant; pe de altă parte, există conversația ***necooperantă***, care presupune un schimb de replici în contradictoriu între doi sau mai mulți interlocutori.

Prezentăm mai jos cele trei tipuri de conversație, cu realizări lexicale corespunzând comunicării cooperante, urmate de cele ale comunicării necooperante.

2.1. Conversația formală (instituționalizată): *a dialoga*, *a convorbi* (rar); cu seme suplimentare, desemnând comunicare cu durată extinsă: *a se consulta*, *a delibera*, *a dezbate* (cu apropiere de latura polemică a comunicării[7]), *a parlamenta* (rar, „a duce tratative cu partea adversă pentru a ajunge la o înțelegere"), *a pertracta*[8] (livr., mai ales în Transilvania), *a trata*. Comunicarea necooperantă formală este reprezentată de verbul *a polemiza*. *A dezbate* și *a parlamenta* se situează la limita dintre conversația cooperantă și cea necooperantă.

2.2. Conversația neutră este desemnată prin verbe precum: *a conversa*, *a discuta*; alături de acestea, dar cu un semantism mai vag, prin

[7] DLRLC: „a discuta pe larg o chestiune, o problemă etc. cu una sau cu mai multe persoane (adesea în contradictoriu); a supune discuției (o hotărâre, un proiect de lege etc.)".

[8] DEX: (tranz.) „a dezbate o problemă, o chestiune în litigiu etc., a discuta, a trata (îndelung, amănunțit)"; DLRLC: (tranz.) „(folosit și absolut; mai ales în Transilv., învechit) a dezbate o problemă, a discuta (îndelung)".

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

urmare necesitând dezmabiguizare contextuală, sunt *a comunica* și *a vorbi*. Pe de altă parte, sunt verbe care desemnează, pe lângă activitatea conversațională propriu-zisă, sensuri suplimentare: i) sfat reciproc: *a se sfătui*, *a se consfătui*; ii) conversație având un scop precis: *a negocia* (pentru a se ajunge la o înțelegere, pentru încheierea unei convenții); iii) conversație confesivă: *a*(*-și*) *împărtăși* (gânduri, amintiri, impresii etc.) etc.; comunicarea desemnată de aceste verbe este cooperantă. Acesteia i se opune conversația în contradictoriu, necooperantă, reprezentată lexical prin verbe ca *a se contra* (v. NODEX), *a se contrazice*.

Pentru a funcționa ca verbe de conversație, *a*(*-și*) *comunica* și *a*(*-și*) *împărtăși*, al căror polisemantism le face compatibile cu diferite contexte, necesită compliniri nominale de tipul *vorbe*, *gânduri*, *idei*, *sentimente*, *planuri* etc., precum și, opțional, sintagme desemnând reciprocitatea: *între ei/ele*, *unul altuia*, *reciproc* etc.

2.3. Conversația familiară poate fi:

i) cooperantă – amicală: *a se întreține (cu)*, *a povesti* (intranz., Trans., Ban., DLRLC, *s.v.*), transmițând admirație reciprocă: *a se complimenta*, *a se felicita*, *a se lăuda* etc.; confesivă: *a se confesa* (*unul altuia*); încărcată afectiv: *a se plânge* (*unul altuia*); circumscrisă anumitor domenii de activitate: *a se târgui*, *a se tocmi*;

ii) necooperantă (cu diferite grade de intensitate: contradictorie, critică sau conflictuală). Aceste verbe desemnează un tip de atac verbal, fie într-o formă atenuată, mascată (ironică: *a se critica*, *a se ironiza*, ludică: *a se tachina*), fie într-o formă directă, conflictuală (*a se certa*); acestea aparțin registrului literar. Specifice registrului familiar și/sau popular sunt un număr important de verbe, în special cu dezvoltare metaforică: *a se bălăbăni*[9], *a se bălăcări*, *a se bești*, *a se cârâi*, *a se ciocni*, *a se ciondăni*, *a se ciorovăi*, *a se clănțăni*, *a se dondăni*, *a se gâlcevi*, *a se hârâi*, *a se împunge*, *a se încăiera*, *a se înfurci*, *a se înțepa*, *a se ocărî*, *a se răți*, *a se porcăi*, *a se sfădi*, *a se stropși*, *a se urzica* etc.

[9] DA (*s.v.*) notează la utilizarea reflexivă un sens propriu: „a se zgâlțâi cu cineva, a se îmbrânci (în glumă), a se zbengui încoace și-ncolo", de la care s-a dezvoltat un sens figurat „a se ciorovăi, a se ciondăni cu cineva (pentru ceva), fără a ajunge la un rezultat".

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

Situat la limita dintre conversația cooperantă și cea polemică, cu apropiere de cea din urmă, este verbul *a parlamenta*, cu utilizare peiorativă[10]; uneori, este folosit cu sensul „a pălăvrăgi" (neînregistrat lexicografic):

(1) „Știți parlamentul unde parlamentarii *parlamentează* adică spun palavre ca la circ" (CoRoLa);
(2) „Cum altfel să rezum ceea ce 200 aleși în consiliu planetar fac într-o singură „ședință"? Ei *parlamentează*, nu pălăvrăgesc" (CoRoLa);
(3) „Pe când *parlamentam* cu funcționara, spunându-i ce doresc și așteptând sosirea diagramei, în urma mea s-a creat un șir destul de respectabil..." (CoRoLa);
(4) „... înainte de a intra, a trebuit *să parlamentăm* cu o mulțime de temniceri însoțiți de marinari sau de soldați complet analfabeți" (CoRoLa);

iii) fatică – conversație lipsită de conținut informațional. De regulă, verbele care desemnează acest tip de conversație familiară au utilizare expresiv-depreciativă, iar unele au la bază un transfer metaforic: *a flecări*, *a flencăni*, *a pălăvrăgi*, *a sporovăi*, *a șopăi* (intranz. și refl.), *a șopti* (intranz. și refl.), *a șușoti*, *a tăifăsui*, *a toca* (fig., intranz.), *a trăncăni* etc.; uneori, conversația are un conținut informațional denigrator, cu referire la lucruri, situații străine ori la una sau mai multe persoane absente: *a bârfi*, *a cleveti*[11].

3. Posibilități combinatorii ale verbelor dialogale

N. Popescu (2018: 19) arată că, din perspectiva teoriei valențelor, verbele *dicendi* desemnează un proces pentru a cărui realizare este necesară prezența a doi factori: unul intern – (despre) ce se vorbește (*a povesti despre...*; *a spune ceva*) – și unul extern – persoana căreia îi este adresat mesajul transmis (*a anunța pe cineva*; *a i se adresa cuiva*) sau persoana împreună cu care se realizează actul vorbirii (*a vorbi* / *a discuta cu cineva*). Raporturile dintre verb și actanții săi se exprimă prin anumite modele structurale de îmbinare a cuvintelor, pentru verbele *dicendi* din

[10] Cf. SDLR (*Fig.* „Deliberez, discut pentru o înțelegere oarecare: *nu mai parlamenta atâta!*") și MDA (p. ext., ironic, „a discuta cu cineva despre o anumită chestiune").

[11] Aceste două verbe pot desemna numai conversația fatică, vidă de conținut informațional, cu o raportare depreciativă vagă la obiectul „bârfei" (*Ele bârfesc cât e ziua de lungă. Clevetesc câte-n lună și-n stele.*).

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

limba română fiind caracteristice modelele cu actanți care indică emițătorul, mesajul (conținutul vorbirii) și destinatarul. Astfel, pentru ca actul vorbirii să aibă loc, este necesară prezența a cel puțin unuia dintre actanții menționați, fiind posibilă apariția concomitentă a mai multe determinări (ex. *a vorbi despre educație / a vorbi despre educație cu elevii / a vorbi despre educație și responsabilitate cu elevii și cu părinții*).

Subclasa verbelor dialogale actualizează în limba română mai multe tipare sintactice de bază, pe care le vom prezenta mai jos[12].

3.1. Emițătorul exprimat fie printr-un subst./pron. la plural, fie prin două sau mai multe subst./pron. la sg./pl. (exprimate sau subînțelese) + VD intranz./refl. [+ *despre* / *de* / *cu privire la* / *cu referire la* / *asupra* + subst. în acuzativ][13]:

(5) *Ion și Maria* ***vorbesc*** *[despre vreme]; Invitații* ***dialoghează*** *politicos; Membrii juriului* ***deliberează****; Ei* ***dezbat***[14] *îndelung [asupra unei probleme];* ***Conversau*** *ceasuri întregi; Studenții* ***discută*** *aprins; Radu și bunicul lui* ***povestesc*** *cât e ziua de lungă. / Cei doi prieteni* ***povestesc*** *despre aventurile lor la mare; Părinții* ***se sfătuiesc*** *cu privire la serbare; Muncitorii din stradă* ***parlamentează****. Vor să intre în sală și să țină o întrunire.*[15]*; De cum s-au văzut, au început* ***să se contrazică*** *[cu privire la copii]; Ele* ***pălăvrăgesc*** */* ***flecăresc*** */* ***sporovăiesc*** */* ***trăncănesc*** *[despre diverse lucruri] de dimineața până seara; Femeile* ***tăifăsuiau*** *la poartă; De câte ori* ***vorbesc*** *despre politică,* ***se ceartă*** *(****se ciondănesc*** */* ***se ciorovăiesc*** */* ***se înțeapă****...).*

3.2. Emițătorul desemnat fie printr-un subst./pron. la sg./pl. (exprimat sau subînțeles) + VD intranz./refl. + prep. *cu* + subst. în acuzativ, indicând interlocutorul/interlocutorii:

(6) *Ion* ***vorbește*** */* ***discută*** *cu Maria; Locatarii* ***vorbesc*** *cu toți vecinii; Elena* ***pălăvrăgește*** */* ***flecărește*** */* ***sporovăiește*** */* ***bârfește*** *cu prietenele ei; De când a venit, Dan* ***se întreține*** *cu colegul lui.*

---

12 Vom folosi notația VD pentru a desemna verbul *dicendi* (în cazul nostru, verbele „simetrice", care desemnează schimbul reciproc de mesaje).

13 Complinire facultativă.

14 În acest exemplu, verbul *a dezbate* are utilizare intranzitivă. Verbul, însă, poate fi folosit și tranzitiv: *Ei dezbat problema cu ușile închise.* Pentru valorile tranzitivă și intranzitivă ale verbului, v. DLRLC, *s.v.*

15 Exemplu preluat din DLRLC, *s.v. parlamenta*.

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

3.3. Emițătorul desemnat printr-un subst./pron. la sg./pl. (exprimat sau subînțeles) + VD tranz./intranz./refl.[16] + complinire care exprimă reciprocitatea (*unul cu/la altul / unii cu/la alții*; *unul cu/la celălalt/cealaltă*; *unul altuia/unii altora*; *între ei/ele*; *reciproc*). În acest tipar sintactic pot fi atrase o serie de verbe care prezintă multiple valori semantice *dicendi* (de regulă, transmiterea unilaterală a informației de la emițător către receptor), cea de comunicare reciprocă fiind „activată" contextual[17]: *La ședință, locatarii vorbesc între ei / unii cu alții*; *Strigă / Țipă unii la alții.*

Complinirea lexicală de întărire a ideii de reciprocitate se poate asocia redundant cu:

i) un dativ pronominal reflexiv: *Își povestesc [întâmplările] unul altuia/unii altora*; în asociere cu un pronume reflexiv în dativ, unele verbe necesită prezența unui nominal obiect direct: *Își spun povești*; *Frații își împărtășesc gândurile cu încredere*; *Își șoptesc [unul altuia] vorbe dulci.*

ii) un acuzativ pronominal: *Se felicită / Se complimentează / Se laudă reciproc*; *Se înjură unul pe altul*; *Irina și colega ei se critică reciproc.*

În exemplele de la ii), complinirea este obligatorie, deoarece, subiectul fiind neexprimat, se simte nevoia unei completări care să indice prezența a cel puțin doi interlocutori. Când subiectul (simplu sau multiplu) este exprimat, simpla prezență a pronumelui reflexiv este suficientă, nefiind necesară o complinire de reciprocitate: *El și prietena lui se tachinează încontinuu.*

În cazul unor verbe inerent reflexive care desemnează, în forma de bază, comunicarea unilaterală (*a se răți la cineva, a se stropși la cineva*), este necesară o complinire care să indice reciprocitatea: *Dan se rățoiește la Irina*, dar: *Dan și Irina se rățoiesc unul la altul. Ion se stropșește la Maria*, dar: *Copiii se stropșesc unii la alții*.

Tiparele prezentate mai sus evidențiază faptul că verbele în care semul [+ conversație] este evident (*a conversa, a delibera, a dialoga, a discuta, a flecări, a negocia, a parlamenta, a tăifăsui, a se tocmi* etc.) se pot folosi absolut sau fără prea multe compliniri, pe când cele cu multiple valori semantice și diferite utilizări (tranz., intranz., refl.) necesită compliniri dezambiguizante (*a împărtăși, a se lăuda, a se răsti, a se răți, a spune, a șopti,*

[16] Aceste verbe nu desemnează în mod intrinsec comunicarea reciprocă.

[17] *Adrian se răstește la Ioana*, dar: *Adrian și Ioana se răstesc unul la celălalt.*

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

a vorbi etc.). Verbul *a vorbi* capătă valoare „simetrică" în asociere cu prepoziția *cu* (*Maria vorbește cu Ion*) sau în condițiile lexicalizării subiectului simplu (la forma de plural) sau multiplu (la singular/plural) (*Maria și Ion* (*își*) *vorbesc*).

4. Observații asupra tipurilor de acte verbale desemnate de verbele dialogale

J. Austin (2003 [1962]), teoreticianul actelor de vorbire, și J. Searle (1976, 1977) au clasificat actele de vorbire, reducând diversitatea enunțurilor posibile la un număr finit de tipuri, cu ajutorul cărora poate fi descrisă interacțiunea orală interpersonală. Austin distinge între acte locuționare, ilocuționare și perlocuționare. În funcție de valoarea ilocuționară, Austin a delimitat cinci clase de acte de vorbire: 1. ***verdictive***, 2. ***exercitive***, 3. ***promisive*** (***comisive***), 4. ***behabihative*** (***comportamentale***), *5.* ***expozitive***. Pe baza rezultatelor obținute de predecesorul său și urmărind depășirea limitelor clasificării propuse de acesta (care era bazată pe semantica verbelor performative, caracterizate printr-o anumită valoare ilocuționară), J. Searle elaborează o nouă clasificare, având ca parametru principal[18] scopul urmărit de locutor într-o situație concretă de comunicare (intenția comunicativă, forța ilocuționară asociată unui conținut propozițional). Astfel, Searle identifică cinci clase de acte de vorbire: 1. ***asertive*** (afirmații: *a spune*, *a sugera*, *a mărturisi*), 2. ***directive*** (cerere, sfat, întrebare: *a ruga*, *a ordona*, *a invita*), 3. ***promisive*** (sau ***comisive***; presupun asumarea unui angajament: *a promite*, *a jura*), 4. ***expresive*** (servesc la exprimarea stărilor afective și comportamentale: *a mulțumi*, *a felicita*, *a saluta*), 5. ***declarative*** (desemnează diverse acțiuni instituționale: *a declara*, *a pronunța* „a da o hotărâre").

Clasificările propuse de Austin și de Searle au avut o influență notabilă asupra încercărilor ulterioare de descriere a actelor de vorbire. Astfel, în GALR, celor cinci clase stabilite de Searle li se adaugă a șasea:

[18] Pe lângă acesta, alte criterii importante sunt: direcția de ajustare (de la cuvinte către realitate sau de la realitate către cuvinte), starea psihologică exprimată (dorință, regret etc.) și conținutul propozițional (Searle 1976: 2-5). A se vedea și Searle 1977.

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

actele de vorbire de tip întrebare[19] (GALR: 799). Merită amintită aici, pentru perspectiva asupra criteriilor de distribuție în diverse categorii, clasificarea propusă de A. Pătrunjel (2014-2015: 27-29). Pe lângă scopul comunicării, reper central în clasificările actelor de vorbire realizate de Austin și, mai ales, de Searle, autoarea adaugă un parametru suplimentar, comportamentul discursiv, considerând că sunt importante atât intenția comunicativă și conținutul propozițional, cât și contextul de producere a enunțurilor. Astfel, actele de vorbire se grupează în patru clase: 1. acte de vorbire de tip ***informațional*** (având ca funcții principale transmiterea și obținerea de informații, reflectate în cele două subtipuri: aserțiunea și întrebarea); 2. acte de vorbire de tip ***acțional*** (vizează să impună realizarea unei acțiuni de către participanții la comunicare: cererea, promisiunea, propunerea, invitația, cererea permisiunii, acordarea permisiunii, interdicția); 3. acte de vorbire de tip ***expresiv*** (indică manifestarea în plan verbal a sentimentelor, a emoțiilor și a atitudinilor vorbitorului: *a mulțumi*, *a felicita* etc.); 4. acte de vorbire de tip ***declarativ*** (instituie o nouă stare de lucruri prin acțiunea de a declara ceva într-un cadru instituțional: „spre deosebire de actele de vorbire de tip informațional, ele nu descriu lumea, ci o schimbă", *idem*: 28). Autoarea a preluat integral două dintre categoriile prezente în clasificarea lui J. Searle, expresivele și declarativele, în timp ce asertivele au fost grupate cu actele de vorbire de tip întrebare în clasa actelor de vorbire de tip informațional, iar directivele și promisivele, la care se adaugă propunerea, oferta, invitația etc., formează clasa actelor verbale de tip acțional. Adăugarea unui parametru de ordin discursiv, contextual, prezintă avantajul de a extinde perspectiva de analiză, dar presupune influența diverselor contexte, uneori greu de delimitat, care poate face dificilă înțelegerea verbelor ca desemnând acte verbale clare, minimale, chiar dacă unele se pot situa, în baza trăsăturilor semantice intrinseci, la limita dintre clase.

Vom încerca în cele ce urmează să prezentăm verbele dialogale din perspectiva actelor de vorbire desemnate, având în vedere clasificarea propusă de J. Searle. Așadar, verbele de conversație desemnează:

a) acte verbale asertive: *a conversa*, *a delibera*, *a dialoga*, *a discuta*, *a negocia*, *a se* (*con*)*sfătui*, *a vorbi* (*cu*);

[19] La Searle, acestea figurau ca o subclasă a directivelor.

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

b) acte verbale directive: *a se invita* (unii pe alții), *a-și ordona* (unul altuia), *a se ruga* (reciproc, unii pe alții, unii de alții);
c) acte verbale comisive: *a-și jura*, *a-și promite* (reciproc, unul altuia);
d) declarative: *a-și declara* (ceva unul altuia) etc.

Multe verbe pot migra în subcâmpul semantic al conversației din alte grupe *dicendi*. Printre acestea se numără: verbele cu regim tranzitiv care permit reflexivizarea – acestea primesc marca gramaticală a reflexivității reciproce (*se*, *își*), iar când marca de plural a subiectului simplu sau multiplu nu este suficientă, compliniri care să indice caracterul simetric al comunicării (*reciproc*, *unul pe altul*, *unul cu altul*, *unul altuia*...); verbele cu regim reflexiv, care, pe lângă pronumele reflexiv, necesită compliniri pentru „detașarea" sensului reciproc de cel inerent reflexiv. Așadar, complinirea este opțională în cazul unor verbe ca *a felicita*, *a înjura*, *a ordona*, *a tachina*, dar obligatorie în cazul altora: *a* (*se*) *lăuda*[20], *a* (*se*) *plânge*, *a* (*se*) *răți*oi[21], *a* (*se*) *ruga*[22], a căror utilizare reflexivă ar fi, altfel, ambiguă. Majoritatea verbelor inerent dialogale desemnează acte verbale asertive și expresive, descriind, pe de o parte, activitatea curentă de conversație între două sau mai multe persoane, pe de alta, conversația marcată de afectivitate (pozitivă / cooperantă *vs.* negativă / necooperantă).

5. Verbele de conversație din perspectivă diastratică

Din punctul de vedere al uzului verbelor inerent dialogale, se pot semnala câteva particularități. În primul rând, se remarcă apartenența câtorva verbe la nivelul neutru al limbii române standard, cu utilizare largă, desemnând: a) conversația simplă: *a conversa*, *a dialoga*, *a vorbi*; b) conversația complexă, implicând factori suplimentari (scop, atitudine, afect etc.): *a negocia*, *a dezbate*, *a se contrazice* etc. Din seria verbelor conversaționale neutre, *a vorbi* este neutru prin excelență, pe când *a conversa* și *a dialoga* implică un plus de formalitate.

Pe de altă parte, o serie de verbe care pot desemna conversația prezintă diverse limitări ale utilizării, în funcție de tipul de limbaj în care

[20] Cf. *a se lăuda* (pe sine), rezultat al reflexivizării (DSL, *s.v. reflexivizare*).
[21] Verb obligatoriu reflexiv (v. DSL, *s.v. reflexivizare*, p. 428).
[22] Pentru dezambiguizare, cf. *a se ruga* „a spune o rugăciune".

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

sunt folosite. Încercăm să surprindem distribuția acestora în texte aparținând limbajelor funcționale de bază ale limbii române actuale (beletristic, publicistic, juridic-administrativ și științific). În acest sens, am folosit ca surse de material o arhivă electronică pusă la dispoziție de Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", conținând texte de diferite tipuri, reprezentative pentru stadiul actual al limbii române, platforma online CoRoLa (v. Barbu Mititelu/Tufiș/Irimia 2018), precum și diverse texte, în special publicistice, preluate din mediul online.

5.1. În stilul ***beletristic***, utilizarea verbelor de conversație caracterizează, în primul rând, nivelul stilistic neutru: *a vorbi* (*cu*), *a discuta*, *a conversa*, *a se contrazice*; mai rare sunt *a comunica*, *a dialoga*, *a negocia*, *a polemiza*. Prezentăm mai jos câteva contexte cu verbe de conversație standard:

(7) „O intervenţie în modul celor de altădată, când orice *aş fi conversat,* o simţeam alături, gata să intervină cu un mot d'esprit, cu o exclamaţie răsfăţată..." (Adamești̦eanu 1997: 15);
(8) „*Conversam* fără antren." (Adamești̦eanu 1997: 257);
(9) „Trebuia să fiu atentă să nu mă apropii pea mult, şi din cauza aceasta era mai greu *să conversăm...* Totuşi, *conversam* multe!" (Adamești̦eanu 1997: 331)[23];
(10) „Iată ceea ce *se discută* în toate saloanele..." (Adamești̦eanu 1997: 108);
(11) „Trebuieşte măcar *discutat*, de ce atâta încăpăţânare *să nu se discute* asemenea lucruri? Desigur, mama e cea care va decide, dar *să discutăm,* totuşi, o clipă..." (Adamești̦eanu 1997: 138);
(12) „Acum a ajuns un fapt chiar banal că doamnele *discută* politică mai abitir decât domnii!" (Adamești̦eanu 1997: 153);
(13) „Doar *am discutat* împreună de atâtea ori că în vremile noastre protocolul nu mai este modern – se tot simplifică, se tot simplifică..." (Adamești̦eanu 1997: 165);
(14) „Să vină pe loc înapoi, *să discute* cu adevărat, pe faţă." (Adamești̦eanu 1997: 287);
(15) „Despre plecare, însă, despre plecări, trebuie să recunoşti, *discută* toată lumea!" (Adamești̦eanu 1997: 328);

[23] În exemplele (7), (8) și (9), verbul *a conversa* este folosit atât absolut, participanții la discuție fiind subînțeleși, cât și cu o complinire desemnând subiectul nedefinit al comunicării (*orice aș fi conversat*; *conversam multe*).

BDD-A32505 © 2021 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

(16) „Totuşi, deşi negocierile de până atunci nu duseseră la nici un rezultat pozitiv, domnul lon-şeful-de-scară era mulţumit că măcar *discutau*." (Cimpoeșu 2001: 76);
(17) „Mai erau însă şi câţiva care dădeau de înţeles că preotul Ploscariu *discutase* totuşi cu Simion în dimineaţa aceea şi-l convinsese să se mute la o mănăstire..." (Cimpoeșu 2001: 290);
(18) „Vorbim deodată, *ne contrazicem,* ne răzgândim, întoarcem pe toate feţele, ne dăm cu părerea..." (CoRoLa);
(19) „Vorbim. *Ne contrazicem* spunând același lucru." (CoRoLa).

În textele beletristice, autorii fac uz și de verbe de conversație cu încărcătură afectivă, particularități lingvistice și emoționale ale dialogului, atitudinea participanților la conversație, în funcție de tipul de text și de intenția autorului. Se face adesea apel la verbe care aparțin registrului familiar, popular (*a se ocărî*, *a se stropși*, *a tăifăsui*, *a se târgui*, *a se tocmi*), de obicei cu utilizare ironică (*a se înțepa*, *a se răți*oi), depreciativă (*a se bălăcări*, *a se bești*eli, *a se cârâi*):

(20) „Dă poruncă, aşadar, să nu mai mişune ăştia ca furnicile şi *să nu se* mai *ciondănească* între dânșii ca nucile în sac..." (Vișniec I: 369);
(21) „Cei doi frați nu s-au văzut de mult și *se tachinează* în continuare." (CoRoLa);
(22) „Elena dragă, dacă nu ai treabă, mai stăm de vorbă. Hai *să* mai *bârfim* câte ceva..." (CoRoLa);
(23) „...fie *bârfește* cu altcineva, fie își dă cu ruj..." (CoRoLa);
(24) „Ilinca și trei babe, pe laviță și scăunele, *tăifăsuiesc* în șoaptă, cu mâna la gură." (CoRoLa);
(25) „Colegul Manole *tăifăsuiește* cu colegul Vornicu, în fața biroului plin de fișe hașurate." (CoRoLa);
(26) „Aici bătrânele *clevetesc* și, din când în când, trimit nepoata să cumpere covrigi..." (CoRoLa);
(27) „Negustorii mâncau bine, *flencăneau*, beau cu plăcere vinul tare ținut în gheață..." (CoRoLa);
(28) „Se *meliță*u / În cercurile sau „bisericuțele" acelea treburile Flandrei, Italiei și ale Indiilor cu gravitatea unui Consiliu al Castiliei..." (CoRoLa);
(29) „...*a mă târgui* cu un birjar în prezența unei doamne este cu mult mai grav decât a săvârși o ticăloșie." (CoRoLa);
(30) „... nu-și putu răpi plăcerea de *a se tocmi* cu cei pe care-i credea îngeri." (CoRoLa);
(31) „Mulți dintre cei eliberați, jurând că voiau să lupte, implorau să li se dea unul; ajunseră chiar *să se încaiere* între ei ca să fie cei dintâi." (CoRoLa);
(32) „Și-acilea vă găsirăți ca *să vă bești*eliți și să vă circăriți?" (CoRoLa);

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

(33)„Se duc, beau în bodega din apropiere, se îmbrățișează și *se ocărăsc* în stradă...” (CoRoLa);
(34)„D-aia se tot sfătuiesc și *se sfădesc*, iar până nu s-or înțelege dânșii...” (CoRoLa);
(35)„...murmură, gânguresc, cântă și chiar *se stropșesc* uneori unele la altele...” (CoRoLa);
(36)„În ceea ce-i privește pe mama și pe tata – a devenit destul de apăsător felul în care *se înțeapă* unul pe altul tot mereu.” (CoRoLa);
(37)*„Își trântesc* cuvintele de adorație [...] Apoi *își trântesc* din nou cuvinte de adorație.” (https://infinitezimal.ro/marti/marti-atacul-sonatei-foileton).

Interesant este procedeul prin care unele verbe conotate intrinsec peiorativ desemnează o conversație fals negativă (în structuri oximoronice), prin asociere cu un adverb care modifică semantica verbului în sens pozitiv:

(38)„Eu petreceam privindu-i cum *se ciorovăiesc prieteneşte*...” (V. rom. 1963);
(39)„Obișnuiam *să ne contrazicem prietenește*...” (CoRoLa);
(40)„Poetul se oprește, *polemizează cordial* cu câte unul, continuă, e-ntrerupt de câte-un „bravo!” izolat...” (CoRoLa);
(41)„Apoi *își trântesc* din nou *cuvinte de adorație*.” (https://infinitezimal.ro/marti/marti-atacul-sonatei-foileton).

O situație specială este cea a scrierilor de tip memorialistic, aflate la limita dintre stilul beletristic și cel jurnalistic; ca sursă principală pentru acest tip de texte, am ales scrierile de tip jurnal ale lui Mircea Eliade și ale lui Paul Goma. Ilustrăm prin exemplele de mai jos oscilația între formal, obiectiv (caracteristic jurnalismului), și colocvial (caracteristic stilului beletristic) în privința utilizării verbelor de conversație. Caracterul intelectual al scrierilor de tip amintire (la persoana I) și prezența ocazională a dialogului justifică utilizarea atât a verbelor de conversație neutre, cât și a celor marcate [+ formal]: *a vorbi*, *a discuta*, *a dialoga*, *a negocia*, *a polemiza*, *a comunica*, *a dezbate* etc.

(42)„Aştept ora 11. Ca să mă duc la Julliard. *Să vorbesc cu* Madame Samama despre soarta mea...” (Goma I: 174);
(43)„Fotograful și-a dat silința să ne surprindă în diferite poziții și atitudini, *vorbind între noi*...” (Eliade, Jurn. II: 295);
(44)„Rămâneau – el, soția, Ibrăileanu, alți prieteni – până foarte târziu în curte, bând cafele, *discutând*.” (Eliade, Jurn. II: 69);

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

(45) „...*discuta cu* vecinii virtuțile ei terapeutice..." (Eliade, Jurn. II: 108);
(46) „Astăzi l-am întâlnit în curtea Facultății, *conversând* țeapăn *cu* doi preoți." (Eliade, Jurn. I: 35);
(47) „...ar fi important ca cei care *dialoghează cu* dânsul să știe..." (Goma XII: 203);
(48) „...s-a înşelat când, surprinzând asupra sa privirea neliniştită a junelui, a presupus că acesta intenţiona *să dialogheze*!" (Adamești eanu 1997: 199);
(49) „...unul dintre aceia care diktează, nu *dialoghează*" (Goma XIII: 203);
(50) „*Cu el dialogai*; cu el/ea te înțelegeai uneori perfect..." (Goma VII: 7);
(51) „...că rememorez lucruri petrecute demult, că sânt fanatic când *polemizez*..." (Goma VII: 336);"
(52) „Asta nu ai înţeles, dragă Sami Damian: că eu nu am ce „*negocia*" cu creaturi ca cele mai sus înşirate – fiindcă un dialog cu ei este imposibil [...] Iar dacă nu pot *comunica* cu ei/ele, cum îţi imaginezi că aş aştepta..." (Goma VII: 511);
(53) „...acum aşteaptă liniştit protestele internaţionale – ca *să* le *negocieze*" (Goma VIII: 418).

Pe de altă parte, atitudinea critică a naratorului-subiect este evidențiată de verbe caracteristice stilului literar-beletristic sau de procedee retorice, cu rol de emfatizare (de exemplu, cumulul de verbe de conversație sinonimice, cu rol emfatic):

(54) „...în loc să ne acuzăm, să ne facem reproşuri unul altuia, mai bine *să discutăm, să dialogăm, să conversăm,* să colaborăm..." (Goma II: 249);
(55) „Vasăzică Solacolu, Pecican, Laszlo *dezbat, discută, se* chiar *dispută* pe „tema"..." (Goma XII: 137).

Verbul *a dialoga* are utilizări variate: în exemplul (48), este vag semantic, sinonim cu *a vorbi*, însoțit de un determinant care desemnează interlocutorul, în timp ce în exemplele (49), (50) și (51), actualizează sensul „a face schimb de replici în mod binevoitor, politicos; a comunica eficient".

5.2. În stilul ***publicistic*** sunt folosite cu predilecție verbe de conversație compatibile cu stilul (mai) formal al textului de informare: *a conversa*, *a dialoga*, *a delibera*, *a dezbate*, *a negocia*, *a trata*, *a polemiza* etc. Putem distinge între două tipuri de texte jurnalistice: pe de o parte, există un stil jurnalistic „informal", care uzează de mijloace proprii stilului beletristic (în special, texte de opinie, editoriale, dar și reclame, știri și articole cu tematică mondenă, publicate în mediul online, sau texte provenind din spațiul audio-vizual), pe de altă parte, un jurnalism

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

„pur", obiectiv. Primul este caracterizat prin libertatea de exprimare, având ca scop captarea atenției cititorului, diminuarea distanței dintre emițător și receptor, realizată inclusiv prin mijloace lingvistice, în timp ce al doilea are ca scop informarea publicului receptor. Prezentăm în cele ce urmează contexte edificatoare pentru cele două tipuri de texte.

5.2.1. Jurnalismul „informal"

(56) „La închisoare, Rolfe și Janning *conversează* tot în engleză..." (CoRoLa);
(57) „...felul în care *se conversează* nașa cu fina sau tranzacțiile de familie ar putea să aibă consecințe asupra vreunui grup social, acestea sunt subiecte atractive." (CoRoLa)[24];
(58) „... caseta video în care Bin Laden *se conversează* cu un saudit despre atentatele din 11 septembrie..." (CoRoLa);
(59) „Se prezintă, beau împreună o cafea și *sporovăiesc* o vreme." (CoRoLa);
(60) „Înainte să plec la Club să beau o bere și *să sporovăiesc cu* un amic am privit puțin la TVR." (CoRoLa);
(61) „America a devenit o țară în care poți să nu muncești dacă nu vrei. Beau cafea și *flecăresc*." (CoRoLa);
(62) „...aceleași personaje se reunesc în aceeași bodegă, beau pe datorie și *trăncănesc* vrute și nevrute." (CoRoLa);
(63) „Își termină propozițiile, își simt slăbiciunile, *se tachinează* încontinuu..." (CoRoLa);
(64) „Aproape că nu înțelegeam nimic din ce-și spuneau. *Se răsteau unul la celălalt*, într-un fel de dialog animalic..." (CoRoLa);
(65) „Aici scriitorii *se bălăcăresc*, iar presa cotidiană îi citează cu voluptate, parcă pentru a dovedi cuiva că Uniunea Scriitorilor e o instituție ridicolă și, din aproape în aproape, că scriitorii nu sînt decât niște inși care *se înjură*..." (CoRoLa);
(66) „...avea obiceiul să stea lângă noi, să ne asculte cum *ne ocăram*..." (CoRoLa);
(67) „*S-au bește*lit mai ceva ca în mahala unii pe alții." (cotidianul.ro, 09.02.2017);
(68) „Mi-ar fi plăcut să-mi mai puneți încă 62 de întrebări, fiindcă-mi place *să tăifăsuiesc cu* breasla." (CoRoLa);
(69) „Lupta s-a-ncheiat ca să continue, iar acum combatanții *se ciorovăiesc* pe victorie, cine a câștigat, unul sau celălalt..." (CoRoLa).

În texte aparținând stilului jurnalistic informal, se remarcă o serie de elemente comune cu stilul beletristic: folosirea de elemente lexicale populare (ex. *S-au beștelit*...; *se bălăcăresc*), construcții populare specifice limbii vorbite (ex. *mai ceva ca în mahala*), redarea grafică o oralității

[24] Folosirea verbului *a conversa* la forma reflexivă este considerată colocvială.

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

(ex. *Lupta s-a-ncheiat*; *fiindcă-mi place*), în mare parte, susținând atitudinea ironică a autorului-jurnalist. Caracterul preponderent familiar apropie autorul de publicul cititor, făcând astfel ca mesajul transmis să fie mai ușor receptat, cu un impact mai puternic.

5.2.2. Jurnalismul „formal"

(70) „Ministrul Meleşcanu şi omologul său azer *au vorbit* despre cooperarea bilaterală" (titlu, http://bern.mae.ro/romania-news/7501);
(71) „...Obama a fost obligat să petreacă multe ore *conversând* cu liderii Egiptului şi Israelului..." (*România liberă*, 29.11.2012, https://www.ziare.ro/);
(72) „Roxana Hulpe *discută* cu invitații ei despre impactul crizei sanitare generate de pandemia..." (16.10, 2020, https://www.facebook.com/StirileProTV/posts/);
(73) „După pledoarii, juriul *deliberează* și decide în unanimitate în legătură cu vinovăția acuzatului..." (CoRoLa);
(74) „Părinții și elevii *dezbat* și *dialoghează*, în Studioul BZI LIVE, despre starea învățământului în plină pandemie..." (titlu de știre, 23.09.2020, https://www.bzi.ro);
(75) „Implicarea lucrătorului este un proces bidirecţional în care managerii şi lucrătorii *comunică între ei*, îşi ascultă reciproc preocupările, rezolvă probleme şi *împărtăşesc* puncte de vedere şi informaţii."
(https://www.napofilm.net/ro/napos-films/napo-working-together);
(76) „Politicienii eleni *parlamentează*, Grecia este aproape de insolvență" (titlu, 06.02.2012, https://evz.ro/);
(77) „Orban, Barna, Cioloș, Kelemen *negociază* acum la Vila Lac." (titlu, 12.12.2020, https://www.mediafax.ro/politic/);
(78) „Liderii Gabriela Firea și Sorin Grindeanu uită de cuvintele grele pe care și le-*au adresat* în campanie, *se felicită reciproc* pentru rezultate..." (24.03.2019, www.dilemaveche.ro);
(79) „Candidații *și-au adresat* reciproc *întrebări și răspunsuri* ironice" (titlu de știre, 12.11.2014: www.digi24.ro).

În texte aparținând stilului jurnalistic formal, scopul este acela de a crea impresia de obiectivitate. Caracterul obiectiv este susținut, printre altele, de folosirea unor verbe neutre stilistic (de obicei, la persoana a III-a: *deliberează*, *dezbat*, *dialoghează*, *discută*, *parlamentează*, *negociază*, *comunică* etc.). În unele texte însă, obiectivitatea este numai aparentă, deoarece, pe alocuri, transpare ironia autorului în privința celor relatate (a se vedea exemplele (78) și (79)).

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

5.3. În stilul ***juridic-administrativ***, distanța dintre „obiectul" referențial al textelor redactate în stil juridic și/sau administrativ și verbele conversaționale explică ocurența redusă a acestora. Atunci când apar, sunt verbe neutre stilistic sau marcate [+formal], particularitate care apropie stilul juridic-administrativ de cel jurnalistic „formal":

(80) „Statul membru de pavilion și Guineea-Bissau se asigură că FMC-urile lor *își comunică unul altuia* numele, adresele electronice și numere de telefon și de fax utile." (https://eur-lex.europa.eu/);
(81) „Consiliul de administrație *deliberează* pe această temă la cererea Comisiei sau a unei treimi din membrii săi." (https://eur-lex.europa.eu/);
(82) „Acum, la mai puțin de un an, *dezbatem* în această seară această legislație, care are potențialul de a reduce efectiv producția alimentară în Uniunea Europeană..." (CoRoLa);
(83) „Sunt instalate la intrarea imobilelor care au mai multe apartamente. Ele permit vizitatorilor să apeleze un locatar apăsând pe tasta dorită și *să converseze* cu el." (CoRoLa);
(84) „*S-a discutat* intens, inclusiv în această seară, despre criza gazelor; ... vă solicit *să discutați* această problemă aici, în seara aceasta." (CoRoLa).

5.4. În stilul ***științific***, verbele de conversație apar într-o proporție mică, având în vedere faptul că activitatea de comunicare verbală cu alte persoane nu caracterizează referențial domeniul general al științelor. Totuși, sporadic, apar astfel de verbe care desemnează exact tipul de activitate verbală/comunicativă la care se face referire, în texte aparținând cu precădere științelor umaniste:

– psihologie practică:

(85) „Rolul părinților este acela ca, împreună cu profesorii, să identifice aceste atitudini și *să* le *discute* cu copiii schimbându-le în atitudini realiste și sănătoase." (CoRoLa);

– pedagogie, educație:

(86) „...oamenii bine crescuți *se salută reciproc*, simultan" (https://scoala-bogdanesti.webnode.fr/news/activitate-educativ);

– istorie:

(87) „Căpitanul Boroș a încercat *să parlamenteze* cu rușii, însă ei au tras focuri de armă și de pistoale omorându-l pe loc.." (CoRoLa);

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

(88) „Ludovic *a negociat* și cu mongolii, care își făcuseră simțită prezența în răsărit, încurajat de legendele Regatului Nestorian. (...) În același timp, și musulmanii *negociau* cu mongolii..." (CoRoLa);

– medicină, farmacologie:

(89) „Trebuie *să discutați* cu medicul dumneavoastră sau cu farmacistul dacă nu sunteți sigur." (CoRoLa);

– biografie literară:

(90) „Frecventa lecturile lui Karl Kraus, care citea din ziarul său, "Die Fackel" ([Facla], de unde și numele volumului de memorii ale lui Canetti), *discuta* despre și cu Freud, Pauli, dr. Sonne." (CoRoLa);

– filosofie:

(91) „... mi-aduc aminte de o generație de acum câțiva ani când, de pildă, *polemizam* acut pe cartea lui Noica, seminarul se terminase de mult, era târziu, dar studenții nu voiau să plece, stăteau acolo și *polemizau*, deși depășisem timpul alocat cursului și seminarului" (CoRoLa);

– tehnică cinematografică:

(92) „Se alcătuiește o buclă de film cu secvența în care actorul *dialoghează*, se proiectează, iar acesta va căuta să rostească cuvintele în timpul mișcării buzelor din imaginea proiectată. (Acest procedeu se folosește și la dublarea actorilor care *dialoghează* în altă limbă decât cea vorbită în țara respectivă, în loc de traducerea prin inserturi...)" (CoRoLa);

– informatică, tehnică:

(93) „... 5 minute pentru a conversa cu persoana umană și 5 minute pentru *a conversa* cu programul; Puterea Testului Turing derivă din faptul că se poate *conversa* pe orice temă." (CoRoLa);

(94) „Telefonul cu hologramă, care îi va permite utilizatorului să vadă o imagine 3D a persoanei cu care *conversează*..." (CoRoLa).

Verbele utilizate în textele științifice sunt, de regulă, neutre stilistic sau marcate [+ formal], particularitate comună cu a celor folosite în stilul juridic-administrativ și în cel jurnalistic „formal".

6. Concluzii

Demersul de față a avut în vedere analiza verbelor care desemnează conversația, schimbul de replici între doi sau mai mulți participanți la

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

comunicare, în limba română actuală; am delimitat așa-numitele „verbe de conversație" (sau dialogale) în raport cu doi parametri definitorii: parametrul reciprocității și cel al caracterului durativ al comunicării.

În urma analizei verbelor de coversație din limba română contemporană se desprind câteva aspecte semnificative. Activitatea de conversație în forma sa neutră, neevaluată stilistic, este desemnată prin câteva verbe: *a conversa*, *a dialoga*, *a vorbi*. Dacă *a conversa* și *a dialoga* exprimă, prin structura lor etimologică (lat. *con-* și gr. *dia-*), schimbul de replici, *a vorbi* actualizează numai contextual această valoare. În funcție de atitudinea participanților la comunicare, de relația dintre aceștia, schimbul de replici poate fi cooperant sau necooperant. Descrierea conversației poate implica semnalarea unor valori suplimentare: comunicarea cooperantă circumscrisă anumitor domenii de activitate (*a delibera*, *a dezbate*, *a negocia*), atitudine pozitivă, politicoasă (*a se saluta*), admirativă (*a se felicita*, *a se lăuda*), confesivă (*a-și împărtăși...*), atitudine negativă, de dezacord (*a se certa*, *a se contrazice*, *a polemiza*) etc.

O pondere semnificativă în vocabularul limbii române ocupă verbele marcate stilistic „familiar" sau „popular"; cele mai multe au utilizare ironică sau peiorativă (*a se ciorovăi*, *a se bește li*, *a pălăvrăgi*), mai rar glumeață, ludică (*a se tachina*), dezvăluind atitudinea autorului, care califică astfel activitatea conversațională. Unele verbe pot desemna atât conversația neutră sau formală, cât și pe cea familiară (*a conversa* la forma reflexivă), fatică-polemică (*a parlamenta*); o situație specială o prezintă verbul *a negocia*, cu un sens inițial învechit „a face negoț, a neguța", de la care s-a ajuns la „a duce tratative în vederea încheierii unei convenții (politice, economice etc.)", cu pierderea conotației negative (Guțu-Romalo 1997: 8).

Perspectiva sintactică asupra verbelor care desemnează conversația relevă diverse posibilități combinatorii ale acestora: *Ion și Maria (își) vorbesc* / *Ion vorbește cu Maria (despre...)*, cu actualizarea lexicală facultativă a obiectului comunicării.

Un alt aspect important este posibilitatea de migrare în subclasa verbelor de conversație a numeroase verbe care nu desemnează intrinsec comunicarea reciprocă, dar care pot căpăta această valoare în asociere cu un pronume reflexiv sau cu o construcție indicând reciprocitatea (*reciproc*, *unul cu altul*, *unul altuia/celuilalt*, *între ei/ele* etc.); acestea sunt la bază:

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

i) fie tranzitive (*a declara*, *a felicita*, *a complimenta*, *a mărturisi*, *a spune*, *a șopti*), cele care prezintă clitice pronominale în dativ fiind urmate obligatoriu de un determinant nominal indicând obiectul comunicării (*își mărturisesc experiențele anterioare; își împărtășesc amintiri*), ii) fie intranzitive (*răcni*: *răcnesc unul la altul*), iii) fie reflexive (*a se răsti*, *a se văita: se răstesc unul la altul; se vaită unul altuia*). Verbele inerent reflexive necesită compliniri care implică reciprocitatea: *se rățoiesc unii la alții*. Dacă în cazul unora dintre verbe actualizarea subiectului indică o comunicare de tip conversație (*Irina și Pavel se felicită* / *se salută* etc.), în cazul altora (în special, cele inerent reflexive), simpla lexicalizare a subiectului nu este suficientă pentru a evidenția un schimb de replici între interlocutori (compară *oamenii se răstesc* – în general; când sunt supărați – cu *oamenii se răstesc unii la alții*).

Verbele care desemnează prin semantica inerentă ideea de conversație (*a conversa*, *a delibera*, *a dialoga*, *a discuta*, *a flecări*, *a negocia*, *a parlamenta*, *a tăifăsui* etc.) se pot folosi absolut sau fără a necesita în mod obligatoriu compliniri, pe când verbele care pot căpăta valoare conversațională (tranzitive, intranzitive sau reflexive, având la bază alte valori semantice *dicendi*) au nevoie de compliniri dezambiguizante (*a se lăuda*, *a se răsti*, *a spune*, *a șopti*, *a vorbi* etc.).

Din perspectiva actelor de vorbire desemnate, constatăm că majoritatea verbelor inerent dialogale desemnează acte verbale asertive și expresive (descriind, așadar, conversația standard și conversația marcată de afectivitate sau de o anumită atitudine (pozitivă / cooperantă *vs.* negativă / necooperantă).

Urmărind distribuția verbelor dialogale în raport cu stilurile funcționale, observăm că verbele de conversație apar în proporție semnificativă în stilul beletristic și în cel publicistic, dar în proporție redusă în limbajul științific și în cel juridic-administrativ. Subsumate stilului beletristic (prin folosirea unor verbe familiare sau figurate), dar apropiate de cel jurnalistic (prin selecția de verbe care desemnează comunicarea neutră, chiar formală) sunt scrierile de tip memorialistic. Stilul jurnalistic, pe de altă parte, se distinge prin două variante, pe care le-am numit *jurnalism informal vs. jurnalism formal*. Jurnalismul informal prezintă multe elemente în comun cu stilul beletristic.

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

În stilul beletristic și în cel jurnalistic informal, se remarcă utilizarea sporadică a unor verbe ca *a comunica*, *a delibera*, *a dezbate*. Predomină, în schimb, verbe de conversație neutră (*a conversa*, *a dialoga*, *a discuta*) sau cu utilizare familiară și/sau populară (*a se târgui*, *a se tocmi*) ori peiorativă (*a se bălăcări*, *a bârfi*, *a se ciorovăi*, *a cleveti*, *a se ocărî*, *a pălăvrăgi*, *a sporovăi*, *a se stropși*, *a trăncăni* etc.). Jurnalismul informal se remarcă printr-o vădită atitudine negativă, ironică asupra celor prezentate, cu un impact mai mare asupra cititorului tocmai prin apelul la elemente specifice textelor beletristice. Scrierile de tip memorialistic dau impresia de oscilare între o poziție obiectivă, persuasivă (prin uzul de verbe neutre: *a conversa*, *a dezbate*, *a dialoga*, *a discuta*, *a negocia*, *a polemiza*, *a vorbi*) și una subiectivă, de marcare a atitudinii auctoriale asupra celor „rememorate" (prin uzul de elemente specifice stilului literar: verbe cu utilizare familiară, figurată – însă nu într-o proporție comparabilă cu cea specifică stilului beletristic –, precum și enumerarea emfatizantă a unor verbe parțial sinonimice).

Stilul publicistic tradițional, obiectiv, se remarcă prin folosirea verbelor de conversație marcate [+ formal]: *a(-și) adresa* (+ complinire subst.), *a comunica*, *a conversa*, *a dezbate*, *a delibera*, *a discuta*, *a(-și) împărtăși* (+ complinire subst.), *a parlamenta* (rar folosit astăzi cu sensul de bază), *a vorbi*. Stilul juridic-administrativ și cel științific se apropie de cel publicistic formal în ceea ce privește folosirea verbelor de conversație, cu mențiunea că acestea apar cu o frecvență și cu o expresivitate chiar mai reduse decât în textele de presă.

Bogăția lexicală a verbelor de dialog permite stabilirea unor serii sinonimice între acestea, unele aparținând unor registre stilistice diferite: *a conversa*, *a dialoga*, *a discuta*, *a vorbi* // *a delibera*, *a dezbate*, *a parlamenta*, *a trata* // *a se contra*, *a se contrazice*, *a polemiza* // *a negocia*, *a se târgui*, *a se tocmi* // *a se consulta*, *a se sfătui* // *a bârfi*, *a cleveti* // *a clănțăni*, *a dondăni*, *a flecări*, *a flencăni*, *a melița*, *a parlamenta* (fig.), *a pălăvrăgi*, *a sporovăi*, *a tăifăsui*, *a trăncăni* // *a se burzului*, *a se oțărî*, *a se răsti*, *a se răți*oi, *a se stropși*, *a urla* // *a se bălăbăni*, *a se bălăcări*, *a se bești*eli, *a se cârâi*, *a se certa*, *a se ciondăni*, *a se ciorovăi*, *a se clănțăni*, *a se disputa*, *a se dondăni*, *a se hârâi*, *a se încăiera*, *a se înfurci*, *a se porcăi* // *a se critica*, *a se ironiza*, *a se persifla* // *a se împunge*, *a se înțepa*, *a se urzica* etc. Frapează amploarea lexicală susținută de expresivitate și de interesante utilizări figurate ale verbelor care descriu cu precă-

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

dere comunicarea interpersonală negativă de tipul „ceartă" (conversație necooperantă sau conflictuală) și „pălăvrăgeală" (conversație lipsită de conținut informațional) în limba română.

Unele verbe sunt simțite ca învechite, putând fi folosite astăzi rar sau cu rol arhaizant: *a convorbi*, *a se disputa*, *a se gâlcevi*, *a se înfurci*, *a se sfădi* etc. Unele verbe au sensuri diferite în funcție de diateza la care sunt folosite: *a (se) dondăni* (intranz.) „a pălăvrăgi", (refl. recipr.) „a se certa"; *a (se) clănțăni* (intranz.) „a pălăvrăgi", (refl. recipr.) „a se certa".

Analiza seriei verbelor de conversație atestă existența unor particularități interesante la nivelul unei subclase de verbe care descriu un aspect important al comunicării verbale, cu o bogăție lexicală și o plasticitate marcată în cazul verbelor care desemnează în special conversația conflictuală (negativă) și conversația fatică (pozitivă, amicală), relevând, în același timp, eterogenitatea și complexitatea semantică a clasei verbelor *dicendi* în ansamblu.

ABREVIERI

fam. = familiar; fig. = figurat; intranz. = intranzitiv; livr. = livresc; p. ext. = prin extensiune; prep. = prepoziție; pron. = pronume; recipr. = reciproc; refl. = reflexiv; subst. = substantiv(al); tranz. = tranzitiv

SURSE

Adamești eanu, Gabriela, 1997, *O dimineață pierdută*, ediția a III-a, București, Editura 100+1 Gramar.

Cimpoeșu, Petru, 2001, *Simion liftnicul*, București, Editura Compania.

CoRoLa = *Corpus computațional de referință pentru limba română contemporană* (disponibil online: https://corola.racai.ro/).

Eliade, Mircea, 1993, *Jurnal,* ediţie îngrijită de Mircea Handoca, Bucureşti, Editura Humanitas, 2 vol.

Goma, Paul, 1997-2007, *Jurnal*, Bucureşti, Editura Nemira / Criterion Publishing / Editura Anamarol.

V. rom. = *Viața românească*, revistă literară şi ştiinţifică, Bucureşti, Iaşi, 1906-1929; Bucureşti, 1930-.

Vișniec, Matei, 2007, *Teatru*, 2 vol., ediția a doua, București, Cartea Românească.

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

SURSE ONLINE

www.bern.mae.ro/romania-news/
www.bzi.ro
www.cotidianul.ro
www.digi24.ro
www.dilemaveche.ro („Dilema veche")
www.evz.ro („Evenimentul zilei")
www.eur-lex.europa.eu
www.facebook.com/StirileProTV/posts/
www.infinitezimal.ro
www.mediafax.ro/politic/
www.napofilm.net
www.scoala-bogdanesti.webnode.fr/news/activitate-educativ
www.ziare.ro

BIBLIOGRAFIE

Austin, J. L., 2003 [1962], *Cum să faci lucruri cu vorbe*, Pitești, Editura Paralela 45 [*How to Do Things with Words*, Oxford, Clarendon Press, 1962].

Barbu Mititelu, V., D. Tufiș, E. Irimia, 2018, "The Reference Corpus of the Contemporary Romanian Language (CoRoLa)", în M. El-Haj, P. Rayson, A. Moore (eds.), *Proceedings of LREC 2018 Workshop "The First Financial Narrative Processing Workshop (FNP 2018)"*, Miyazaki (Japan), pp. 1178-1185 (disponibil online: http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2018/index.html).

Guțu-Romalo, V., 1997, „Nou și vechi în limba română actuală", în *Limbă și literatură*, nr. 3-4, pp. 5-9.

Martínez Vázquez, M., 2005, "Communicative Constructions in English and Spanish", în C. S. Butler, M. de los Ángeles Gómez-González, S. M. Doval-Suárez (eds.), *The Dynamics of Language Use*, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company, pp. 79-109.

Pătrunjel, A., 2014-2015, „Aspecte privind clasificarea actelor de vorbire din limba română", în *Buletin de lingvistică*, nr. 15-16, pp. 24-29.

Popescu, N., 2018, „Caracteristici combinatorice ale verbelor *dicendi* din limba română", în R.-M. Bârlea (coord.), *Cultură și comunicare*, București, Editura Muzeul Literaturii Române, pp. 18-24.

Prelipcean, A.-V., 2015, *Verba dicendi în limbile română şi spaniolă: privire comparativă*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărţii de Ştiinţă.

Searle, J. R., 1976, "A Classification of Illocutionary Acts", în *Language in Society*, vol. 5, nr. 1, pp. 1-23.

Searle, J. R., 1977, "A Classification of Illocutionary Acts", în A. Rogers, B. Wall, J. P. Murphy (eds.), *Proceedings of the Texas Conference of Performatives,*

BDD-A32505 © 2021 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)

Presuppositions, and Implicatures, Arlington, Va, Center of Applied Linguistics, pp. 27-46.

Villa, N., 1984, « I *verba dicendi* dell'italiano », în N. Villa, M. Danesi (eds.), *Studies in Italian Applied Linguistics. Studi di linguistica applicata italiana*, Biblioteca di Quaderni d'Italianistica, I. Ottawa, Canadian Society for Italian Studies, pp. 183-200.

SIGLE

DA/DLR = *Dicţionarul limbii române*, Bucureşti, Librăriile Socec & Comp./Tipografia „Universul"/Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului, 1913-1948; seria a doua, sub conducerea lui Iorgu Iordan, Al. Graur şi I. Coteanu, Bucureşti, Editura Academiei, 1965 ş.u.

DEX = *Dicţionarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a, Bucureşti, Univers Enciclopedic Gold, 2016.

DLRLC = *Dicţionarul limbii române literare contemporane*, 4 vol., Bucureşti, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1955-1957.

DSL = Bidu-Vrănceanu, A., C. Călăraşu, L. Ionescu-Ruxăndoiu, M. Mancaș, G. Pană Dindelegan, *Dicționar de științe ale limbii*, București, Editura Nemira, 2001.

GALR = *Gramatica limbii române*, vol. II: *Enunțul*, București, Editura Academiei, 2005.

MDA = *Micul dicţionar academic*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 4 vol., 2002-2003.

NODEX = *Noul dicţionar explicativ al limbii române*, Bucureşti–Chişinău, Editura Litera Internaţional, 2002.

SDLR = A. Scriban, *Dicționarul limbii românești. (Etimologii, înțelesuri, exemple, citaţiuni, arhaizme, neologizme, provincializme)*, Iaşi, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună", 1939.

BDD-A32505 © 2021 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:23 UTC)